

measures with minor exceptions, and can be used by the investigating workers of practical subdivisions of internal Affairs bodies.

It focuses on the person of the surety. So, given rights and responsibilities are explained to the guarantor at the election of the personal guaranty as well as the reasons for the refusal of the surety to assume such obligations.

It is established that in the Criminal procedure code of Ukraine is not provided on the right of the guarantors to the security. This is especially true of cases where the guarantors will be made by the judiciary and law enforcement agencies. Attention is drawn to the draft Law, in which the measure of restraint in the form of personal guarantees are during the pre-trial investigation the investigator, and during judicial proceedings – by the court. All other measures provided for by this Code shall be applicable during pre-trial investigation the investigating judge at the request of the investigator agreed with the Prosecutor, or upon motion by the Prosecutor and during court proceedings – the court at the request of the Prosecutor. It is established that in this part of the bill is positive and should be on legislative implementation.

Key words: *preventive measure personal guarantee, the guarantor, the obligations of the guarantor, the terms of use.*

УДК 343.985(477)

**А.М. Кислий,
В.А. Мазійчук**

МІСЦЕ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ, ЩО ВЧИНЮЄТЬСЯ В АПК УКРАЇНИ, У ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Статтю присвячено питанням визначення місця неправомірної вигоди, що вчинюється в АПК України, у загальній системі протидії економічній злочинності та формулюванню пріоритетних завдань для підрозділів захисту економіки Національної поліції України щодо протидії неправомірній вигоді в агропромисловому комплексі України.

Ключові слова: *економічна злочинність, неправомірна вигода, агропромисловий комплекс України, оперативні підрозділи, департамент захисту економіки Національної поліції України.*

Постановка проблеми. Аналізуючи думки аграрних експертів, починаеш вбачати риси того, що формування аграрної політики в Україні дещільшого не пов'язано з потребами галузі, а спрямовано на можливості чиновників заробити на певних "оборутках".

У квітні 2015 року представники Transparency International Україна, ПриватБанку, РwС Україна та GfK Україна довели до громадськості дані дослідження щодо уявлення про корупцію українським бізнесом за останні півроку. Незважаючи на всі показові арешти та резонансні викриття злочинців-високопосадовців, представники бізнесу вважають, що в цілому ситуація погіршилась. Серед досліджуваних сфер виділили: сільське господарство, промисловість, торгівлю, транспорт та зв'язок, інші

галузі економіки. Найбільшу кількість негативних голосів респондентів щодо погіршення ситуації набрало сільське господарство (на це вказало 30,9 % респондентів, 59, 5 % зазначило, що ситуація не змінилася й тільки 9,6 % респондентів підтвердили покращання ситуації). До речі, сфера промисловості вказує на погіршення – 26,6 % респондентів, торгівля 27,4 %, транспорт та зв'язок – 22,6 %, інші галузі економіки – 26,6 %. Як повідомляється, усього 15,1% з 2741 опитаного бізнесмена вважає, що Україна стала менш корумпованою державою, водночас погіршення ситуації відзначили 27,7% респондентів. Більшість - 57,7% вважають, що ніяких змін не відбулось. Підсумовано, що український бізнес чекає від влади не театралізованих вистав з арештом чиновників безпосередньо на засіданні Кабміну, а реальних змін у боротьбі з корупцією.

Серед найбільш жадібних до легких грошей державних органів традиційно випереджає податкова інспекція. Більше чверті бізнесменів з числа опитуваних зізнались, що стикалися з корупційними вимогами; саме податківців й визначили як головних хабарників України. Частіше всього вимагають неправомірну вигоду при перевірках, дещо менше нав'язують послуги при оформленні документів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оперативно-розшукової протидії неправомірній вигоді досліджувалися українськими науковцями, серед яких можна виділити праці Антонова К.В, Василичука В.І., Горбачевського В.Я.; Долженкова О.Ф.; Козаченка О.І.; Корнієнка М.В.; Литвиненка В.І.; Нікіфорчука Д.И.; Николаюка С.І.; Ортинського В.Л.; Перепелиці М.М.; Пчолкіна В.Д.; Сервецького І.В.; Снігерьова О.П.; Шинкаренка І.Р.

Проте, на наш погляд, питання уявлення про місце неправомірної вигоди, що вчинюється в АПК України, у загальній системі протидії економічній злочинності та пріоритетні завдання для підрозділів захисту економіки Національної поліції України вивчені й розроблені недостатньо повно, і сьогодні, як ніколи, потребують пильної дослідницької уваги.

Формування цілей. Мета статті визначити місце неправомірної вигоди, що вчинюється в АПК України, у загальній системі протидії економічній злочинності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз теоретичних досліджень і практичної діяльності оперативних підрозділів, що здійснюють протидію злочинам у сфері економіки, у тому числі на об'єктах промисловості АПК, свідчить про ту значимість, що приділяється питанням викриття злочинної діяльності, пов'язаної з неправомірною вигодою. За даними оперативних підрозділів Національної поліції України та Служби безпеки України суми грошових коштів, інші матеріальні винагороди, що використовуються на неправомірну вигоду, майже прирівнюються до сум, пов'язаних з усіма видами викрадань.

Проведений аналіз статистичних даних свідчить, що в 2013 році в агропромисловому комплексі викрито 952 злочини - у сфері службової діяльності, у тому числі 79 фактів отримання неправомірної вигоди та 587 - розкрадання і привласнення майна посадовими особами суб'єктів господарювання [2].

За 2014 рік в АПК викрито 711 злочинів у сфері службової діяльності, зокрема 81 факт отримання неправомірної вигоди та 600 - розкрадання і привласнення майна посадовими особами суб'єктів господарювання [3].

За 2015 рік в АПК викрито 857 злочинів у сфері службової діяльності, у тому числі 93 факти отримання неправомірної вигоди.

Як стверджує головний аналітик Української аграрної асоціації Мар'ян Заблоцький, корупція з боку контролюючих органів на аграрному ринку існувала завжди. За оцінками асоціації за 2013-2015 роки аграрії втратили на неправомірній вигоді в середньому за рік від 3 до 4 млрд грн.

На думку більшості дослідників, найбільш розповсюдженими є схеми, коли законодавством створюються нікому не потрібні процедури й дозвільні документи. Саме видача таких документів майже завжди супроводжується корупцією. Йдеться про сертифікати якості зерна, технічному огляді сільсько-господарської техніки й реєстрації прав аренди на земельні ділянки.

Як стверджують дослідники, щороку вимагання неправомірної вигоди за отримання сертифіката якості зерна складає близько 1 млрд грн [4].

Можливість збагатитися на сертифікаті якості передбачена законодавством. Державна інспекція сільського господарства, яка видає цей документ, має три дні на те, щоб його виписати. При цьому відлік часу починається тільки після того, як зерно завантажено у вагон або на інший транспортний засіб. Очевидно, що трейдери в простоях, особливо в умовах постійної нестачі вагонів-зерновозів, не зацікавлені. Виходить, що ви завантажили зерно, поставили його на рейки і вас ставлять перед вибором: або чекаєте три дні, або можете неофіційно домовитись. При цьому експерти підкреслюють той момент, що за своєю суттю сертифікат якості зерна є безглуздим документом, оскільки незалежно від того, що напишуть в лабораторії про товар, він все одно відправиться в пункт призначення.

Деякі зауваг щодо земельного питання. Найкорумпованіша складова АПК - земельні стосунки. З 01 січня 2013 року в українському законодавстві сталися серйозні зміни - набув чинності закон "Про державний земельний кадастр", згідно з яким функції реєстрації та обліку земельних наділів було передано державним кадастровим реєстраторам. Відійшла в небуття держреєстрація угод із земельними ділянками, а акти на право власності на землю були замінені посвідченнями на право власності. Усе це повинно було зменшити бюрократичну складову в процесі оформлення прав на землю, але, як показала практика, тільки погіршило ситуацію. Недостатня кількість держреєстраторів і низька оперативність їх праці, украй незадовільна робота кадастру й плутанина в законодавстві в результаті привели до того, що аграрії не змогли зареєструвати свої права на оренду величезних земельних масивів.

Виявившись заручниками штучно створених на законодавчому рівні труднощів, аграрії потрапили під приціл відразу декількох органів - прокуратури, Укрдержреєстру та інших структур, що займаються земельними відносинами. Прокуратури - тому що фактично незаконно обробля-

ють сотні гектарів землі, а інші перераховані установи завжди готові допомогти з реєстрацією, але тільки за додаткову плату.

На думку тих же дослідників, щорічно аграріям необхідно перереєструвати й укладати договори на 2-3 млн га землі. Неофіційні платежі, пов'язані з оформленням різних документів щодо реєстрації договорів, складають від 500 до 1 тис грн за гектар.

Ще одна законодавча прогалина, якої поки що безуспішно намагаються позбутися аграрії, - обов'язковий технічний огляд сільськогосподарської техніки. Однак зауважимо, що віднести техогляд сільгоспмашин до прямої корупції було б несправильно, оскільки ця процедура є цілком законною, проте, за словами експертів, обходиться вона виробникам у мільйони гривень щорічно. Побіжно пригадаємо, що необхідність проведення технічного огляду для легкових автомобілів в обов'язковому порядку в країні відсутня. Отже, машинам, які їздять в містах, обов'язковий техогляд не потрібний, а трактору, що виїжджає в поле, обов'язково треба провести техогляд. Корупційні схеми завжди працювали щодо отримання довідок про технічний огляд техніки, яку ніхто практично не оглядав, а тільки гроші збирали за документи. Спроби скасувати технічний огляд сільгосптехніки, яка не виїжджає на дороги загального користування, робилися депутатами неодноразово, проте на голосуванні Верховної Ради їх пропозиції не розглядалися.

Усім цим державним регулюванням породжується парадоксальна ситуація, коли одна людина виїжджає в поле, а десять сидять у нього на плечах і вимагають якихось дозволів, інструкцій, узгоджень і за все це беруть гроші.

Вищезазвані шляхи збагачення чиновників - далеко не увесь перелік корупційних схем, з якими стикаються сільгоспвиробники та які зрештою оплачує споживач, - усі ці тіньові витрати закладаються в собівартість продукції. Виходячи з цього, головна вимога аграріїв до нового уряду та більшості в парламенті - провести масштабну дерегуляцію аграрного ринку і, як наслідок, усунути саму можливість існування неправомірної вигоди.

Необхідно підтримати думку фахівців про те, що дуже важливо сьогодні новому уряду почати роботу й упродовж найближчого часу ліквідувати всі корупційні схеми, які працювали в усіх галузях економіки України, у тому числі й в агропромисловому комплексі. Вагомим є скасування обов'язкової сертифікації зерна, техогляду сільськогосподарської техніки, обов'язкової розробки проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни, обов'язкової участі зернозасівачів у зерновому Гарантійному фонді тощо [4].

Майже в усіх наукових публікаціях, Інтернет- виданнях підкреслюється головне завдання - скорочення дозвільних процедур, які не виконують певної функції, а лише є чинником стримування, а отже, можуть бути безболісно скасовані. Необхідно спростити механізм реєстрації оренди або власності на землю, зняти штучні бар'єри на державному кордоні - митні, прикордонні, фітосанітарні, ветеринарні.

На виконання завдань, поставлених Президентом України та Урядом щодо посилення протидії злочинам у сфері економіки в Департаменті захисту економіки Національної поліції України систематично аналізуються результати роботи підпорядкованих структурних підрозділів [5].

До основних завдань Департаменту відносяться:

- участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності;
- виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами, а також злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну й криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах;
- боротьба з корупцією й неправомірною вигодою у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним злочинам і правопорушенням, пов'язаним з корупцією;
- установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення.

Відповідно до покладених на Департамент захисту економіки Національної поліції України завдань оперативним працівникам захисту економіки для пошуку фактів та осіб, поінформованих про вчинення неправомірної вигоди підозрюваними на об'єктах АПК, необхідно виділити такі групи:

1) особи, які повсякденно стикаються, виходячи зі своїх службових обов'язків з підозрюваними, але які не перебувають з ними в злочинних зв'язках. Це - обліковці, лаборанти, майстри, технологи, водії, підсобні робітники тощо;

2) особи, які за родом виконання своїх службових обов'язків можливо поінформовані про протиправні дії підозрюваних осіб (бригадири, майстри цехів, обліково-бухгалтерські працівники, касири тощо);

3) особи, які працюють у закладах торгівлі й на підприємствах громадського харчування, що за родом служби можуть бути поінформовані про прийом для реалізації "лівої" неврахованої продукції, про те, хто, коли, у якій кількості та на якому транспорті, під прикриттям яких документів доставив цю продукцію, її найменування, ціна, упакування, хто приймав і брав участь у розвантаженні, реалізації тощо;

4) особливу категорію осіб, які можуть бути свідками, складають представники сільськогосподарських підприємств, фермери і приватні особи (здавачі сільськогосподарської продукції), поінформовані про те, коли, кому та в якій кількості і яких сортів здавали продукцію.

5) особи, які можуть повідомити про спосіб життя, зв'язки, звички і схильність підозрюваних осіб, котрим відомі факти придбання посадовими особами контролочних органів, інспекцій, керівниками підприємств АПК дорогих предметів і цінностей, витрат великих коштів тощо, що не відповідає рівню доходів, указаних у деклараціях;

б) особи, які відбували покарання за вчинення неправомірної вигоди. Їм можуть бути відомі конкретні факти вчинення неправомірної вигоди особами, які не потрапили до поля зору правоохоронних органів під час досудового розслідування, але підтримували фінансово тих осіб, які були засуджені. Оперативні працівники повинні встановлювати випадки, коли співучасники злочинів, що залишилися на волі, не говорять правди засудженим про реальні злочинні доходи, не допомагають засудженим та їх родинам;

7) останню групу складають особи - представники громадськості, що виконували завдання оперативного працівника, а саме: фіксували конкретні обставини, пов'язані зі здійсненням злочинних дій, брали участь у затриманні підозрюваних осіб.

Визначивши названих вище осіб, необхідно з'ясувати характер їхніх взаємин з підозрюваними особами й встановити, чи володіють вони даними, що можуть бути використані для викриття злочинної діяльності, пов'язаної з неправомірною вигодою в АПК України [6, с. 132-134].

Висновок. Таким чином, необхідно звернути увагу на думку експертів-аграріїв про те, що формування аграрної політики в Україні здебільшого не пов'язано з потребами галузі, а направлено на можливість чиновникам отримати незаконним шляхом доходи. Успішне вирішення завдань оперативно-розшукової протидії зазначеним злочинам залежить від винахідливості оперативних працівників підрозділів захисту економіки Національної поліції України та вміння проводити оперативні комбінації. Важливим завданням викриття неправомірної вигоди є забезпечення збереження виявлених документів до появи можливості їхнього процесуального вилучення. Така необхідність обґрунтовується тим, що підозрювані особи, якщо їм стане відомо, що документами, які їх викривають, зацікавилися оперативні працівники, можуть їх знищити, посилаючись на псування, втрату тощо.

Використані джерела:

1. Бизнес увидел ухудшение ситуации со взяточничеством // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://domik.ua/novosti/biznes-uvidel-uxudshenie-situacii-so-vzyatochnichestvom-n237681.html> - Назва з екрана.

2. Аналіз роботи підрозділів ДСБЕЗ МВС України за 2013 рік / за заг. редакцією С.Г. Міщенко / [Міщенко С.Г., Сливенко В.Р., Лапко О.В., Василичук В.І., Панасенко Б.В.]. - К.: ДП «Розвиток», 2014. - 27 с.

3. Довідка про результати роботи підрозділів ДСБЕЗ МВС України за 2014 рік : Лист МВС України від 04 лютого 2015 року № 353/Ск.

4. Аграрный сектор: как выполот коррупцию // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://uga-port.org.ua/novosti/ukraina/agrarnyi-sektor-kak-vypolot-korrupsiyu> - Назва з екрана.

5. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81.

6. Мазійчук В.А. Особливості документування злочинної діяльності, пов'язаної з неправомірною вигодою в АПК України / В.А. Мазійчук, А.В. Баб'як // Науковий вісник Львівського ДУВС. - 2015. - № 1. - С. 125-134. .

5. Методи оперативно-розшукової діяльності : лекція / авт. кол.: Р.Я. Лунга, В.Г. Телейчук та ін. - Кіровоград: КЮІ НУВС, 2004 . - 28 с.

Кыслый Анатолий, Мазийчук Виталий. Место неправомерной выгоды, которая совершается в АПК Украины в общей системе противодействия экономической преступности

Статья посвящена вопросам определения места неправомерной выгоды, которая совершается в агропромышленном комплексе Украины в общей системе противодействия экономической преступности и формулировке приоритетных заданий для подразделений защиты экономики Национальной полиции Украины относительно противодействия неправомерной выгоде в агропромышленном комплексе Украины.

Ключевые слова: *экономическая преступность, неправомерная выгода, агропромышленный комплекс Украины, оперативные подразделения, департамент защиты экономики Национальной полиции Украины.*

Kysliy Anatoliy., Maziichyk Vitaliy. Place of illegal benefit that is accomplished in the agroindustrial complex of Ukraine in the general system of counteraction of economic criminality

The article is sanctified to the questions of location of illegal benefit that is accomplished in the agroindustrial complex of Ukraine in the general system of counteraction of economic criminality and formulation of приоритетных tasks for subdivisions of defence of economy of the National police of Ukraine in relation to counteraction to the illegal benefit in the agroindustrial complex of Ukraine.

By an author displace attention in opinion of experts-agrarians that forming of agrarian politics in Ukraine in majority is unconnected with the necessities of industry, but directionally on possibility of officials to earn illegal money to the soba in a pocket. The successful decision of tasks of operational search counteraction to the marked crimes depends on ingenuity of operative workers of subdivisions of defence of economy of the National police of Ukraine and ability to conduct operative combinations. The important task of exposure of illegal benefit is providing of maintenance of the educed documents to appearance of possibility of their judicial exception. Such necessity is caused by that the suspected persons, if it will become them it is known that by documents that disrobe them operative workers became interested, then they can destroy these documents, alluding to spoilage, loss, for example, so-called "temporal", "double" invoices that serve for the protection of illegality of economic operations.

Thus, it is necessary to pay attention to the opinion of the expert farmers that the formation of agrarian policy of Ukraine in the majority is not related to the needs of industry, and opportunities aimed at officials illegally receive income. The successful solution of problems of operational combating these crimes depends on the ingenuity operatives departments protect the economy Ukraine National Police and the ability to conduct operational combination.

Key words: *economic criminality, illegal benefit, agroindustrial complex of Ukraine, operative subdivisions, department of defence of economy of the National police of Ukraine.*